

VOJENSKÉ MÚZEJNÍCTVO

VOJENSKÁ BLÚZA VÝSADKÁRA JÁNA KOPČÁKA V ZBIERKACH VOJENSKÉHO HISTORICKÉHO MÚZEA (Účast' príslušníka 1. čs. armádneho zboru v ZSSR na výsadku Jana Kozinu)

GABRIEL BLAŠKO

BLAŠKO, G.: Military blouse of paratrooper Ján Kopčák in the collections of the Military History Museum. (Participation of a member of the 1st Czechoslovak Army Corps in the USSR in the Parachute Group Jan Kozina). *Vojenská história*, 2, 26, 2022, pp 162-175, Bratislava.

The main goal of this study is to present the military English Battledress Blouse (Pattern 1940) of the paratrooper of 1. Czechoslovak Army Corps in the USSR from the collection of the Institute of Military History Bratislava - Museum Department Svidník of the Military History Museum Piešťany, as well as to introduce its wearer Jan Kopčák, who underwent special training to perform combat tasks in the rear of the enemy, which culminated in his participation in the Parachute Group called Jan Kozina, which was dropped under adverse circumstances on the night of 16. 10. 1944 on the territory of the Protectorate of Bohemia and Moravia. For participating in this combat action, the paratrooper in question could wear the so-called British Parachutist Wings on his blouse.

Keywords: Ján Kopčák, Battledress Blouse, British Parachutist Wings, Special Purpose Company, Parachute Group Jan Kozina.

Ján Kopčák sa narodil 16. mája 1921 v obci Zborov, nachádzajúcej sa neďaleko mesta Bardejov, na severovýchodnom Slovensku. Na výkon vojenskej služby nastúpil 1. októbra 1942, bol zaradený do 5. pešieho pluku Levoča na vykonávanie prezenčnej služby. 28. júna 1943 bol odoslaný k 1. pešej divízii (predtým Rýchla divízia) do Geničeska. V slovenskej armáde dosiahol hodnosť slobodníka. 30. októbra 1943 bol zajatý Červenou armádou (ČA) a odoslaný do zajateckého tábora č. 82 v Usmani v ZSSR.¹ K zajatiu, do ktorého J. Kopčák prešiel dobrovoľne, podobne ako mnoho iných príslušníkov 1. pešej divízie, došlo v priestore západne od Melitopola. Vo vlastnoručne napísanej správe o svojej odbojovej činnosti J. Kopčák o týchto udalostiach uviedol: „*Dvadsiatehosiedmeho šiesty nás vyviezli do Ruska k Azovskému moru, mesto Geničesk. Dvadsiatehodeviatego desiaty nás zasadili u Novej Askaniji. Hneď v noci som prešiel k Rusom. Potom sme boli sústredení v lágri v Usmane.*“² Počas svojho pobytu v Usmani sa J. Kopčák, ako príslušník Pluku slovenských dobrovoľníkov, významne zapísal do histórie pluku – neskoršieho základu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR. Bol členom prípravného výboru, ktorý 27. decembra 1943 skoncipoval návrh „Prevolania k slovenskému národu a k slovenskej armáde“.³ Večer 29. decembra v Usmani došlo k slávnostnému aktu podpísania a schválenia Prevolania k slovenskému národu a k slovenskej armáde. Zúčastnilo sa ho 50 vojakov

¹ Vojenský ústredný archiv - Vojenský historický archiv Praha (ďalej len VÚA-VHA Praha), Kopie materiálu, Osobní karta příslušníka zahraničního a domácího odboje Jána Kopčáka, 27. 6. 1969, Bardejov; VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Kmenový list č. 5169/m Jána Kopčáka, 15. 6. 1946, Milovice; VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Kvalifikačná listina. Časť I Jána Kopčáka.

² VÚA – VHA Praha, f. 308/122/37.

³ VÚA – VHA Praha, f. SSSR I, sign. 5/2, i.č. 14, BYSTRICKÝ, Jozef, ed. *Pramene k vojenským dejinám Slovenska V/2/I. 1. čs. armádny zbor v ZSSR a jeho účast' na oslobodzovaní Slovenska v rokoch 1944 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2014, s. 18.

z každej roty, všetci dôstojníci a rotmajstri, ďalej slúžiaci poddôstojníci a zástupcovia veliteľstva tábora. Prevolanie za veliteľov a mužstvo pluku slávnostne podpísalo 27 dôstojníkov, rotmajstrov, poddôstojníkov a vojakov. Za 6. rotu ho podpísal slobodník Ján Kopčák.⁴ 9. januára 1944 prišiel z Usmane do Jefremova železničný transport príslušníkov Pluku slovenských dobrovoľníkov, medzi ktorými bol aj J. Kopčák. V Jefremove bol J. Kopčák 18. januára 1944 aj odvedený.⁵ V ten istý deň podpísal prehlásenie, že sa „dobrovoľne dávam k dispozícií vláde československé v zahraničí a že souhlasím, abych byl zařaden do československé armády“.⁶ Bol včlenený k čs. náhradnému, resp. záložnému pluku a obdržal číslo kmeňového listu 5169/m. 19. januára 1944 bol premiestnený k 2. čs. samostatnej paradesantnej brigáde.⁷ Dva a pol mesiaca bol J. Kopčák pri protitankovej rote. Od 15. marca do 27. júla 1944 bol pri rote ZÚ (rota pre zvláštne úlohy). Potom bol premiestnený do špeciálnej školy do Kyjeva, v ktorej bol do 15. októbra 1944.⁸ 1. februára 1944 mu bola priznaná hodnosť slobodníka, dňom 15. marca 1944 bol povýšený na desiatnika. 16. októbra 1944 bol v hodnosti rotmajstra (rtm) vysadený v tyle nepriateľa v priestore Žatec – Louny ako komisár partizánskej organizátorskej skupiny Ján Kozina.⁹ 4. júla 1945 bol povýšený na podporučíka pechoty v zálohe s účinnosťou a poradím od 1. júna 1945 a 21. júla 1945 bol povýšený na poručíka pechoty v zálohe s účinnosťou a poradím od 1. augusta 1945.¹⁰

Jánovi Kopčákovi boli prepožičané nasledujúce vyznamenania: v roku 1944 Čs. vojenská pamätná medaila, v roku 1945 Čs. vojnový kríž 1939, Čs. medaila za chrabrosť pred nepriateľom a Čs. medaila Za zásluhy 1. stupeň a v roku 1951 Za víťazstvo nad Nemeckom.¹¹

Vojna sa stala Jánovi Kopčákovi osudná aj v jeho osobnom živote, pretože sa počas nej v mestečku Kamenec Podolský spoznal so svojou budúcou manželkou volynskou Češkou Evgéniou (Evženiou) Vígnerovou, ktorá sa stala vo veku takmer 20 rokov, od 6. marca 1944, príslušníčkou dobrovoľníčkou 1. československej samostatnej brigády, ktorej velil brigádny generál Ludvík Svoboda. Po vojne sa Ján Kopčák so svojou manželkou Evgéniou usadili v uvedenej obci Zborov a vychovali spoločne tri deti.¹² Mjr. Ján Kopčák zomrel 9. decembra 1985.¹³

⁴ VÚA-VHA Praha, f. SSSR I, sign. 28/11, i. č. 110.

⁵ VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Odvodní lístek č. 9/47 Jána Kopčáka, 18. 1. 1944; VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Kmenový list č. 5169/m Jána Kopčáka, 15. 6. 1946, Milovice. BYSTRICKÝ, J. *Pramene*, c. d., s. 21.

⁶ VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, PROHLÁŠENÍ Jána Kopčáka, 18. 1. 1944, Jefremov.

⁷ VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Kmenový list č. 5169/m Jána Kopčáka, 15. 6. 1946, Milovice.

⁸ VÚA-VHA Praha, f. 308/122/37.

⁹ VÚA-VHA Praha, Kópie materiálu. Osobní karta příslušníka zahraničního a domácího odboje Jána Kopčáka, 27. 6. 1969, Bardejov.

¹⁰ VÚA-VHA Praha, Kopie materiálu, Kmenový list č. 5169/m Jána Kopčáka, 15. 6. 1946, Milovice.

¹¹ VÚA-VHA Praha, Kópie materiálu. Osobní karta příslušníka zahraničního a domácího odboje Jána Kopčáka, 27. 6. 1969, Bardejov.

¹² LAVRINCOVÁ, Magdaléna. *Život zrozený ze smrti*. Bratislava : Magdaléna Lavrincová, 2011, s. 117-119; BLÁŠKO, Gabriel. Vojenská blůza příslušníčky 1. československého armádního zboru v ZSSR Evgénie Kopčákové, rozené Vígnerové. In JURKOVÁ, Viera a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea Piešťany*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2020, s. 116.

¹³ GIBEL, M. Pozabudnutý mjr. Ján Kopčák z výsadku Jána Kozinu. In *Bojovník – dvojtyždenník antifašistov*, 2015, roč. 60, č. 13, s. 9. Autor spracoval článok podľa podkladov Hany Pentekovej, dcéry Jána Kopčáka; Obec Zborov- Matričný úrad, Lesná 10, 086 33 Zborov.

Rota pre zvláštne úlohy

Od marca 1944 existovali v 2. čs. samostatnej paradesantnej brigáde oddiel pre zvláštne úlohy a neskôr rota pre zvláštne úlohy. Od 15. marca do 27. júla 1944 bol prirote ZÚ. Potom bol premiestnený do špeciálnej školy do Kyjeva, v ktorej bol do 15. októbra 1944. Ján Kopčák absolvoval aj 2. kurz špeciálnej partizánskej školy UŠPH, ktorá pripravovala príslušníkov partizánskych organizátorských skupín.¹⁴ V prípade oddielu pre zvláštne úlohy a neskôr roty ZÚ šlo o jednotky, ktoré vzhľadom na ich štruktúru, organizáciu a špeciálny charakter výcviku ich príslušníkov boli výcvikovými strediskami s dočasnou existenciou.¹⁵ Dezinovaný veliteľ pripravovaného 1. československého armádneho zboru v ZSSR (1. čs. armádneho zboru) brigádny generál Jaroslav Kratochvíl ho charakterizoval ako jednotku 120 – 150 osobitne vybraných dobrovoľníkov schopných vysádkového výcviku, určených na použitie na území predvojnového Československa (ČSR) (v hraniciach z roku 1938, t. j. vrátane Zakarpatskej Ukrajiny) na diverzné, spravodajské, propagačné a organizačné ciele v súlade s aktualizáciami plánov povstania v ČSR, vypracovávaných Štábom pre vybudovanie brannej moci pri čs. MNO v Londýne. Táto jednotka, ktorá sa svojou organizáciou, štruktúrou a poslaním pripomínala skôr výcvikové stredisko, bola zriadená 15. marca 1944 v Jefremove. Po vzniku 1. čs. armádneho zboru sa pôvodný jedenásťčlenný inštruktorský káder presunul do Sadagury a po absolvovaní paradesantného kurzu bol doplnený stošiestimi vybranými príslušníkmi 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády. Počty oddielu ZÚ, resp. roty ZÚ, boli v rozmedzí 98 – 175 osôb. Výcvik jeho príslušníkov sa začal približne v rovnakom čase ako v škole Ukrajinského štábu partizánskeho hnutia a dĺžka jeho trvania bola približne jeden mesiac. S výnimkou niektorých spoločných zamestnaní bol rozdelený osobitne pre skupinu šifrantov a radistov a pre skupinu prieskumníkov a diverzantov. V Jefremove oddielu velil škpt. Josef Knop a jeho zástupcom bol kpt. Karel Černý. Na riadení výcviku sa podieľal rad sovietskych inštruktorov a dôstojníkov Veliteľstva čs. voj. jednotiek v ZSSR, resp. 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády. Koncom júla roku 1944 bol výcvik v podstate ukončený. Rote ZÚ v podriadenosti 1. čs. armádneho zboru velili postupne ppor. Josef Černý, por. František Slaviček. Minister obrany gen. Sergej Ingr pôvodné poslanie roty ZU v ČSR zrušil 14. augusta 1944. Aktualizácia plánov Štábu pre vybudovanie brannej moci, Slovenské národné povstanie na Slovensku a Karpatsko-duklianska operácia priniesli nové úlohy. Príslušníci roty ZÚ boli využití pri operáciách spravodajských orgánov frontov a armád ČA, Čs. vojenskej misie (ČSVM) v ZSSR a v skupinách hlbkového prieskumu 1. čs. armádneho zboru.¹⁶

Výsadok Jan Kozina

Ukrajinský štáb partizánskeho hnutia (UŠPH) z iniciatívy ÚV KS(b) Ukrajiny a moskovského vedenia KSČ previedol s platnosťou od 30. septembra 1944 všetky partizánske oddiely a brigády pôsobiace na území ČSR do operačnej podriadenosti štábu partizánskeho hnutia pri vojenskej rade 1. ukrajinského frontu (1. UF). Veliteľom štábu partizánskeho hnutia pri vojenskej rade 1. UF bol hrdina ZSSR podplukovník I. M. Bovkun. Významným krokom na zintenzívnenie sovietskej pomoci partizánskeho hnutiu v českých krajinách bola porada na štábe veliteľa 1. UF maršala I. S. Koneva, 7. októbra 1944, kde podal podplukovník Bovkun podrobnú správu o dovedajšej situácii partizánskeho hnutia v ČSR. Po diskusii k tejto informácii bol prijatý záver, s ktorým boli v podobe rozkazu

¹⁴ VÚA -VHA Praha, f. 308/122/37.

¹⁵ ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941 – 1945)*. Cheb : Svět křidel, 2003, s. 80-87.

¹⁶ VANĚK, Oldřich. Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR v rokoch 1941 – 1945. In *Vojenská história*, 2009, roč. 12, č. 4, s. 78-79.

maršala Koneva oboznámení príslušní velitelia. Štvrtý bod príslušného rozkazu sa priamo dotýkal českých krajín a hovoril o vysadzovaní desantov a vysielaní oddielov bojujúcich na Slovensku organizovať partizánske hnutie v Čechách a na Morave. Začiatkom novembra 1944 sa štáb partizánskeho hnutia pri vojenskej rade 1. UF premiestnil na už oslobodené územie Zakarpatskej Ukrajiny do Užhorodu. Prvé partizánskoorganizátorské výsadky do českých krajín odlietali z letiska pri poľskom meste Rzeszów. Jedným z týchto partizánskoorganizátorských desantov, ktorý bol vyslaný štábom partizánskeho hnutia pri vojenskej rade 1. UF do protektorátu, bol sedemnásťčlenný výsadok nazvaný Jan Kozina.¹⁷ Bol určený do tyla nepriateľa a tvorilo ho osem čs. vojakov, resp. príslušníkov 1. čs. armádneho zboru, a deväť sovietskych vojakov, špecialistov z radov ČA. Jeho členovia, ktorí boli vybraní z mimoriadne zdatných a odvážnych mužov a žien, si dobre uvedomovali, že v prípade ak by sa dostali do rúk nepriateľa, čakala by ich s veľkou pravdepodobnosťou smrť, pretože by ich nechránili vojenské konvencie.¹⁸ Výsadok, ktorý bol symbolicky pomenovaný po bojovníkovi za práva Chodov, ktorí v minulosti strážili západné hranice Českého kráľovstva,¹⁹ bol sformovaný už 3. septembra 1944 z rozhodnutia Ukrajinského štábu partizánskeho hnutia pri vojenskej rade 1. UF. Jedným z členov tohto parašutistického výsadku bol aj spomínaný rtm. Ján Kopčák – politický komisár skupiny. Veliteľom výsadku bol poručík Vasil Kiš,²⁰ rodák z Podkarpatskej Rusi,²¹ jeden z príslušníkov 1. čs. az v ZSSR vyčlenených z rot ZÚ.²² Ďalšími členmi výsadku boli: náčelník štábu – major Grigorij Arsentjevič Melnik, zástupca náčelníka štábu – por. Vladimír Jastrenskij, veliteľ bojovej skupiny – npor. Pavel F. Morjakov, náčelník diverzie – ppor. A. M. Petrosjan, náčelník prieskumu – ppor. Dmitrij Mališev, lekár – kpt. Nikolaj Kosinkov, radisti – A. N. Pančenkova a V. Šamajev, pomocníčka štábu V. Mordunovová, spojka veliteľa Michal Turis, členovia bojovej skupiny – Michal Galanda, Peter Tunder, Juraj Hušířák, Ján Palo, Jozef Balaščík.²³ Skupina mala byť pôvodne dopravená na územie Slovenska a odtiaľ prejsť na Moravu zatiaľ bez bližšieho miesta určenia, avšak v dôsledku uzávery na moravsko-slovenských hraniciach bolo rozhodnuté vyčkať, kým partizánsky oddiel Jána Ušiaka (1. čs. partizánsky oddiel Jana Žižku) prejde na Moravu a prijme výsadok veliteľa Vasila Kiša. Počiatkom októbra 1944 sa skupina Jan Kozina presunula do poľského mesta Rzeszów. Výsadok sa nemohol realizovať do oblasti Beskyd vzhľadom na nevhodné podmienky pre činnosť 1. čs. partizánskeho oddielu J. Žižku. Na štábe velenia partizánskeho hnutia na porade, na ktorej sa zúčastnili sovietski predstavitelia spolu s veliteľom skupiny poručíkom Kišom, náčelníkom štábu majorom Melnikom a politickým komisárom rtm. Jánom Kopčákom, sa po zhodnutí situácie bojová úloha výsadku Jan Kozina zmenila. Ako novourčený priestor

¹⁷ GEBHART, Jan – ŠIMOVICEK, Ján. *Partizáni v Československu 1941-1945*. Bratislava : Pravda; Praha : Naše vojsko, 1984, s. 353-354 a 356.

¹⁸ SVOBODA, Ludvík. *Z Buzuluku do Prahy*. Praha : Naše vojsko, 1967, s. 382; RICHTER, Karel. *Apokalypsa v Karpatech. Boje na Dukle bez cenzury a legend*. Praha : Nakladatelství Ostrov, 2003, s. 201 a 202.

¹⁹ GIBEL, M. *Pozabudnutý*, c. d., s. 9; Internetový zdroj, Obec Újezd: Historie obce Újezd. <https://www.obecujezd.cz/obec/o-obci/historie-obce-ujezd-12cs.html>

²⁰ GEBHART, J. – ŠIMOVICEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 356 a 357; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 202 a 203.

²¹ Internetový zdroj, Vojenský historický ústav Praha : Skupinový snímek příslušníků Partyzánského pluku Ludvíka Svobody. <http://www.vhu.cz/exhibit/skupinovy-snimek-prislusniku-partyzanskeho-pluku-ludvika-svobody/>

²² RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 202; VANĚK, O. *Výber*, c. d., s. 84. Podobne ako v prípade Jána Kopčáka aj meno Vasila Kiša figuruje v zozname absolventov druhého kurzu zvláštného určenia, príslušníkov 1. ČSAZ v Sviatošine uverejnenom v tejto štúdii.

²³ GEBHART, J. – ŠIMOVICEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 357; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 203.

jeho pôsobenia v protektoráte bola vybraná Šumava. Tu mali členovia desantu organizovať partizánske oddiely z miestneho obyvateľstva; ďalej pripraviť základňu pre príjem nákladu a ďalších parašutistických skupín; vykonávať diverznú a deštruktívnu činnosť na komunikáciách (najmä na železničnej trati z Prahy do Plzne); podnikáť bojové akcie v okruhu svojej pôsobnosti a zakladať národné výbory. Dňa 16. októbra 1944 odletel výsadek z poľského Rzeszowa (z poľného letiska Drabińka). Počas následnej cesty do naplánovanej akcie sa lietadlo pri prelete cez front a nad Moravskou Ostravou dostalo do prudkej protilietadlovej paľby, pilot sa odklonil od určeného smeru. Parašutistická skupina bola vysadená v noci (po 22. hodine) na dvakrát z výšky asi 2 km, do celkom iného priestoru než sa predpokladalo, navyše v blízkosti protektorátnych hraníc. Prvá skupina výsadku J. Kozina dopadla do oblasti obcí Tuchořice a Lipno, juhozápadne od Loun, druhá skupina dopadla neďaleko lounského námestia (2 – 4 km). Kým sa obe skupiny desantu Jan Kozina stačili spojiť, boli napadnuté a obkľúčené nacistami. V priebehu niekoľkých hodín dostalo o danom výsadku informácie pražské gestapo a pracovníci referátu IV 2 už ráno 17. októbra 1944 vyrazili do priestoru vysadenia, o to viac, že miesto nebolo, ako už bolo spomínané, príliš vzdialené od protektorátnych hraníc. Správa pražskej vedúcej úradovne gestapa z 2. novembra 1944 uvádza súhrnne výsledky akcie gestapa proti výsadku Jan Kozina:²⁴ „V noci ze 16. na 17. 10 1944. Místo seskoku: Louny-Tuchořice (pobočka Kladno). Seskok 17-členné (z toho 2 ženy) uniformované skupiny. Zatčeno až dosud 7 osob (z toho 1 žena), 3 mrtví (z toho 1 žena). Zajištěno: 1 kompletní krátkovlnná přijímačka a vysílačka, 3 kontajnery se zbraněmi a střelivem a výbušninami, 9 osobních padáků.“²⁵ Takáto bola bilancia výsadku po troch dňoch v protektoráte z pohľadu nacistov. Necelé 2 hodiny po zoskoku sa zišla časť prvej skupiny desantu Jan Kozina (Kiš, Melnik, Petrosjan, Morjakov, Mališev a Turis), ktorá dopadla do priestoru Tuchořic. Ráno 17. októbra 1944 bola napadnutá nacistami a obkľúčená. Skupine sa podarilo prežiť z nepriateľského obkľúčenia a ustúpiť približne 2 km k rozsiahlejšiemu lesu, ale pri prestrelke bol zranený do ľavej nohy major Melnik. Po príchode vojenských posíl pokračovali nacisti v boji, ktorý parašutisti odrazili a večer ustúpili hlbšie do lesa. Orientáciu im sťažovalo to, že si mysleli, že boli vysadení na Šumave a domnievali sa, že sú v Rakúsku. Po tom, čo zablúdil a bol zatknutý ďalší člen tejto časti výsadku, M. Turis, sa zostávajúcich päť členov dalo s ťažko raneným náčelníkom štábu Melnikom na ústupovú cestu a neskôr po zvážení situácie, keď si parašutisti uvedomili, že by mohol byť ich cieľ cesty na Šumavu prezradený (vzhľadom na zatknutie niekoľkých členov výsadku gestapom), sa definitívne rozhodli zmeniť trasu pochodu na východ smerom k sovietsko-nemeckému frontu. Po viac ako mesačnom strastiplnom pochode sa dostali do oblasti Českomoravskej vrchoviny, kde začali plniť svoje úlohy. Na miesto svojho pôvodného určenia, do oblasti západných Čiech, sa už nevrátili. Druhá skupina výsadku Jan Kozina, ktorá pristála neďaleko Loun, dopadla ešte horšie. Bola takmer okamžite napadnutá nacistami a v prudkej prestrelke, ktorá sa rozpútala, padli lekár Kosinkov, zástupca náčelníka štábu Jastrenskij a pomocníčka štábu Mordunovová. Ďalší štyria členovia boli postupne pozatýkaní. Z ohrozeného priestoru sa nakoniec podarilo prestrieľať a uniknúť iba Jánovi Kopčákovi a Jánovi Palovi; navyše ostali bez spojenia so skupinou vedenou por. Kišom. Kopčák funkciu politického komisára výsadku po jeho vysadení v Čechách

²⁴ GEBHART, J. – ŠIMOŮČEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 356; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 202-205; Internetový zdroj, Holas, Vlastimil. *Válka a Chrudimsko*. Brno 2007, s. 18 Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta filozofická. Historický ústav. https://is.muni.cz/th/kgej0/Bakalarska_prace.pdf

²⁵ GEBHART, J. – ŠIMOŮČEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 356. Daný odsek je v knihe citovaný, ako je uvedený v poznámke pod čiarou na s. 357, z: KSČ proti nacismu. Sborník dokumentů. Praha 1971, dok. č. IV/3 s. 319. Český odboj ve světle nacistických dokumentů. Sborník dokumentů, sv. I. Praha 1970, s. 108; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 206-207.

v dôsledku rozdelenia skupiny na dve časti nevykonával.²⁶ Kopčák s Palom sa v danej situácii chceli vydať k horám na obzore, mysliac si, že ide o Šumavu. Dostali sa pri tom k rieke Ohře, no nedokázali ju prebrodiť. Následne šli po prúde rieky k mestu Louny. Medzi Lenešicami a Dobroměřicami si v zákrute rieky zhotovili úkryt. Nemci počas dňa niekoľkokrát prehľadali blízky terén, no bez úspechu. Kopčák a Palo stáli celý deň vo vode a vyšli z nej až večer. Celú noc sa snažili zorientovať v neznámom teréne, aby nad ráno zistili, že sú len kúsok od pôvodného miesta, a tak aj 18. október strávili radšej v osvedčenom úkryte.²⁷ Nacisti neprestávali po parašutistoch pátrať a snažili sa zastrašiť miestne obyvateľstvo vylepovaním plagátov s výstrahou, varujúcou pod hrozbou smrti, pred poskytnutím akejkoľvek podpory tzv. „padákovým agentom“. Výstraha, ktorá verejne priznala výsledok parašutistov, sľubovala za príspevok k dolapeniu agentov odmenu vo výške 100-tisíc korún, no kto by poskytol padákovému agentovi podporu, ukryl by ho, resp. neudal akékoľvek spozorovanie o prítomnosti padákových agentov, by bol podľa platných zákonných ustanovení potrestaný smrťou. K tomu v žiadosti o pátranie riadiacej úradovne gestapa v Prahe po tzv. „zahraničných agentoch“ sú uverejnené aj fotografie 9 členov výsadku so stručným popisom a charakteristikou hľadaných osôb, a textom, ktorý upozorňuje na príchod tzv. zahraničných agentov v noci zo 16. na 17. októbra 1944. Ďalej sa v pátraní upozorňuje, že títo agenti vystupujú prevažne v uniformách bývalej čs. alebo ruskej armády, a že v prípade ich zadržania je ich potrebné okamžite odovzdať bez vylúču gestapu.²⁸

Warnung	Výstraha
In der Nacht zum 17. Oktober 1944 wurden durch ein sowjetisches Flugzeug in der Gegend zwischen Saaz und Laun sowjetische Fallschirmagenten abgesetzt. Der überwiegende Teil von ihnen wurde auf der Flucht erschossen oder ergriffen. Ein Restteil befindet sich noch auf freiem Fuss. Es ist damit zu rechnen, dass diese sich an die Bevölkerung mit der Bitte um Unterschlupf oder sonstige Hilfeleistung, insbesondere um Überlassung von Lebensmitteln wenden. Die Bevölkerung wird mit Nachdruck gewarnt, diesen Fallschirmagenten in irgendeiner Form Unterstützung zu gewähren. Die Bevölkerung hat die Pflicht, jede Spur und jedes Auftauchen eines Fallschirmagenten oder verdächtig aussehender Personen sofort dem nächsten Polizeiorgan oder der Gemeindebehörde zu melden. Die Anzeigen werden streng vertraulich behandelt. Wer zur Ergreifung der Agenten beiträgt, erhält eine angemessene Belohnung bis zur Höhe von K 100 000. Jede Person, die einen Fallschirmagenten unterstützt, beherbergt oder irgendeine Wahrnehmung über das Vorhandensein von Fallschirmagenten nicht anzeigt, wird nach den geltenden gesetzlichen Bestimmungen mit dem Tode bestraft. Prag, den 18. Oktober 1944.	V noci na 17. října 1944 byli v kraji mezi Žatcem a Louny vyzázeni ze sovětského letadla sovětsští padákoví agenti. Většina jich byla na útěku zastřelena nebo pochytnána. Zbytek je ještě na svobodě. Lze očekávat, že se tyto agenti obrátí na obyvatelstvo s prosbou o úkryt nebo o jinou pomoc a zvláště s prosbou o potraviny. Obyvatelstvo se důrazně varuje, aby neposkytovalo těmto padákovým agentům žádnou podporu. Obyvatelstvo je povinno ohlásit ihned každou stopu a každé objevení těchto agentů nebo podezřelé vypadařících osob nejbližšímu policejnímu orgánu nebo obecnímu úřadu. Udání budou považována za přísně důvěrná. Kdo přispěje k dopadení agentů, dostane přiměřenou odměnu až do výše K 100 000. Každý, kdo poskytne padákovému agentu podporu, ukryje jej nebo neudá jakékoliv pozorování o přítomnosti padákových agentů, bude podle platných zákonných ustanovení potrestán smrtí. V Praze dne 18. října 1944.
Der Führer (Hr.) und Polizeiführer in Böhmen und Mähren und im Reichsgau Sudetenland. K. H. Frank, Reichsminister	

Fotokópia výstrahy pred tzv. „padákovými agentmi“ z 18. 10. 1944
(zo zbierok VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Pisomnosti, P 208 S).

²⁶ GEBHART, J. – ŠIMOŤEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 356-359; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 204-205; Internetový zdroj, Holas, Vlastimil. *Válka a Chrudimsko*. Brno 2007, s. 18 Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta filozofická. Historický ústav. https://is.muni.cz/th/kgej0/Bakalarska_prace.pdf

²⁷ GIBEL, M. *Pozabudnutý*, c. d., s. 9.

²⁸ VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Pisomnosti, P 211 S, šk. 17, propagačné materiály, Fahndungersuchen der Staatspolizeileitstelle Prag (originál Žiadosti o pátranie riadiacej úradovne gestapa

Anlage zum Meldeblatt der KPLB, Prag Nr. 88/44.

Fahndungsersuchen der Staatspolizeileitstelle Prag.

Nachstehend abgebildete Personen sind in der Nacht vom 16. zum 17. 10. 44 als ausländische Agenten in das Protektorat gekommen. Die Agenten treten vorwiegend in Uniform der ehemaligen tschechoslowakischen oder auch der russischen Armee auf. Es ist in besonders verschärfter Weise nach ihnen zu fahnden (Zugkontrollen, Bewachung der Landstraßen, Überholung von Unterschlüpfen in Wäldern, Feldscheunen, Wochenendhäusern usw.). Festgenommene sofort ohne Vernehmung der nächsten Dienststelle der Geheimen Staatspolizei überstellen. Vorsicht! Schußwaffen!

Die Fahndungsersuchen sind auch den Forstdienststellen zu übermitteln.

Etwa 24 Jahre alt, etwa 174 cm groß, kräftige Gestalt, rundes volles Gesicht, schwarzes Haar, dunkle Augen, spricht tschechisch, russisch, ungarisch.

Etwa 28–30 Jahre alt, etwa 180 cm groß, sehr schlank, schmales Gesicht, auffallend rote Wangen, dunkelblondes gescheiteltes Haar, spricht ukrainisch.

Etwa 23–25 Jahre alt, über 180 cm groß, sehr breite kräftige Gestalt, normaler Gang, auffallend große Füße, blondes Haar, spricht slowakisch und russisch.

Etwa 22 Jahre alt, etwa 160 cm groß, mittlere Gestalt, ovales dunkles Gesicht, dunkles Haar, gerade Nase, spricht russisch.

Etwa 22 Jahre alt, etwa 170 cm groß, mittlere Gestalt, dunkelblondes Haar, spricht slowakisch.

Etwa 23 Jahre alt, 170 cm groß, mittlere Gestalt, breites Gesicht, dunkles Haar.

Etwa 26 Jahre alt, etwa 180 cm groß, kräftige Gestalt, Haar vollkommen abrasiert, spricht russisch.

Etwa 26 Jahre alt, 172 cm groß, schlanke Gestalt, längliche Gesichtsförm, dunkelblondes Haar, einen Goldzahn, spricht slowakisch.

Etwa 23 Jahre alt, 164 cm groß, mittlere Gestalt, ovales Gesicht, dunkles Haar, helle (blaugraue) Augen, spricht russisch.

Kriminalpolizeileitstelle Prag

Originál Žiadosti o pátranie riadiacej úradovne gestapa v Prahe po tzv. „zahraničných agentoch“ s ich fotografiami (zo zbierok VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Písomnosti, P 211 S).

v Prahe po tzv. „zahraničných agentoch“ s ich fotografiami); VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Písomnosti, P 208 S, škatuľa č. 17, propagačné materiály, fotokópia výstrahy pred tzv. padákovými agentmi z 18. 10. 1944; GIBEL, M. *Pozabudnutý*, c. d., s. 9; GEBHART, J. – ŠIMOVČEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 358; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 205.

Večer 19. októbra opustili Ján Kopčák a Ján Palo skrýšu a pustili sa na juh v domnienke, že sa dostanú k talianskym partizánom. Na mieste, ktoré si označili, zakopali rádiostanicu. Následne ich cesta viedla okolo Třeskoníc a Nečemíc ku Kroučovej. Narážali však všade iba na nemecky hovoriace obyvateľstvo, takže sa neodvažovali nadviazať komunikáciu. Do 26. októbra 1944 sa živili len tým, čo im poskytol les, resp. pole. Na Lounskom podlesí pri Úloviciach ich na konci síl našiel dôchodca Postl, ktorý im poskytol prvé jedlo po 10-tich dňoch. Ďalej im pomohli a postarali sa o nich horár František Pich z Dolního Ročova, lesná robotníčka a matka piatich detí, Blažena Sikolová, rodina Ondreja Felendu z obce Horní Ročov i starosta obce Brloh, istý p. Ekrť. Ján Kopčák a Ján Palo pôsobili v tejto oblasti do konca vojny.²⁹ Zachytili sa v křivoklátských lesoch, kde nadviazali v marci 1945 kontakt so sovietskym spravodajským výsadbkom v okolí Mšece a spolupracovali s ním až do mája 1945.³⁰ Takisto v popise svojej činnosti J. Kopčák okrem iného uviedol, že v podstate až do konca marca 1945 (do nadviazania kontaktu so sovietskym spravodajským výsadbkom, ktorému odovzdávali správy získané od svojich informátorov) sa len skrývali a neprevádzali žiadne operácie, keďže sa museli vyhýbať prenasledovaniu Nemcov. Aktívnejšiu činnosť rozvinuli až v priebehu Májového povstania českého ľudu. 4. mája 1945 zobrali päťdesiat zbehov z Vlasovovej armády a desať zajatcov Rusov, ktorí ušli Nemcom a nasledujúceho dňa ich rozdelili po niekoľkých dedinách, aby pomáhali miestnemu ľudu.³¹ 20. mája, ako ďalej Kopčák uvádza v popise svojej činnosti „sme dostali rozkaz hlásiť sa na štábe frontu, prišli sme do Drážďan, tam ma Rusi ponechali do desiateho siedmi, kde som im robil tlmočníka v Čechách“.³² 27. júna sa Kopčák hlásil na MNO v Prahe.

Vojenská blůza (Battledress Blouse) Jána Kopčáka

1. čs. samostatný prápor v ZSSR dostal britské uniformy zo zásob poľskej Andersovej armády, ktorá odišla zo ZSSR. V neskoršom období boli čs. jednotky v ZSSR (vrátane 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády – nevynímajúc oddiel ZÚ a rotu ZÚ) vystrojované

Vojenská blůza (Battledress Blouse) Jána Kopčáka (zo zbierok VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál, VM 302 S; Foto: Digitalizácia VHÚ – VHM)

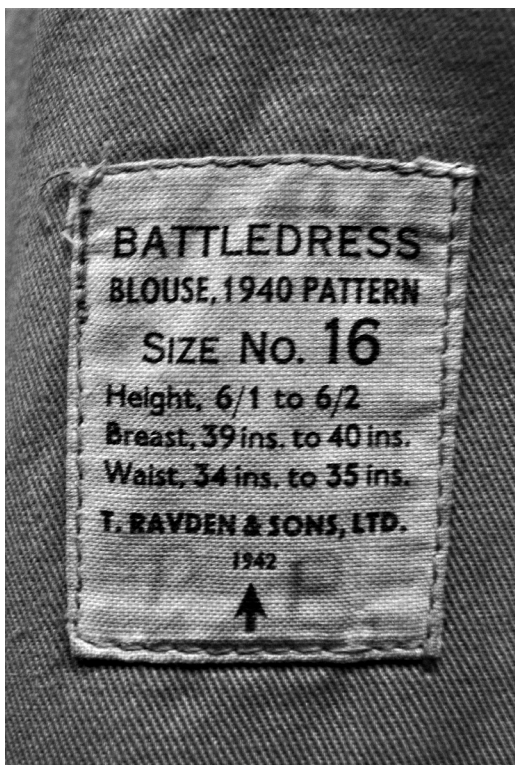
²⁹ GIBEL, M. *Pozabudnutý*, c. d., s. 9.

³⁰ GEBHART, J. – ŠIMOVČEK, J. *Partizáni*, c. d., s. 357; RICHTER, K. *Apokalypsa*, c. d., s. 205.

³¹ VÚA – VHA Praha, f. 308/122/37.

³² Tamže.

v Sovietskom zväze šitými uniformami československého vzoru. Battledressy naďalej používala časť dôstojníkov, ktorí prichádzali z Veľkej Británie.³³ V roku 1968 získalo vtedajšie Dukelské múzeum do svojich zbierok od Jána Kopčáka jeho vojenskú blúzu. Na blúze na náplečníkoch je hodnotné označenie nadporučíka.³⁴ Ide o typ blúzy, ktorý sa používal v britskej kráľovskej armáde, kde bola zavedená na základe Špecifikácie U/1076B zo dňa 2. januára 1943 a bola označovaná ako anglická vlnená blúza Battledress Blouse, 1940 Pattern (anglická súkenná blúza – ekonomická), resp. niekedy nazývaná aj ako 1940 Pattern (Austerity).³⁵ Nášivka s označením blúzy je umiestnená na pravom vnútornom

Detail z blúzy: nášivka s označením blúzy umiestnená na pravom vnútornom vrecku

vrecku: BATTLEDRESS BLOUSE, 1940 PATTERN. RAVDEN & SONS, LTD. 1942. Vojenskú blúzu tohto typu, ktorú má v zbierkach VHM Piešťany – Mo Svidník, dostal Ján Kopčák po skončení vojny.

Predmetná blúza je vybavená otvoreným golierom, tzv. rozhalenkou. Totiž, podľa nariadení pre čs. vojenské jednotky v Sovietskom zväze mali byť blúzy, ktoré nosili dôstojníci, ale aj ženy, rotmajstri a aspiranti opatrené otvoreným golierom, pretože pod blúzou sa nosila košeľa s viazankou.³⁶ Blúza má jednoradové zapínanie na štyri gombíky, je do dĺžky pásu, s páskou na pracku, usporiadaná na fixovanie do nohavíc a je vo farbe kaki. Má dve náprsné vrecká, ktoré sú našité, s príklopkami, ktoré sa zapínajú na gombík, a dve vnútorné vrecká. Gombíky sú použité na blúze ešte na zapnutie rukávov a na upevnenie naramenníkov pri golieri. Gombíky sa upevňujú k blúze cez štyri diery a majú priemer 17 mm.

Všetky gombíky použité na blúze sú z plastu (kompozitu) vzor C.A. 5377,

³³ PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, s. 194-195, VOGELTANZ, Jan – HUS, Miroslav – POLÁK, Milan. *Československá armáda v zahraničí 1939 – 1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Slovenská armáda 1939 – 1945. Československá armáda 1945 – 1992 : uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj*. Praha – Lytomyšl : Paseka, Nakladatelství Ladislav Horáček, 2001, s. 12-13.

³⁴ Vojenské historické múzeum (ďalej VHM) Piešťany, Kniha prírástkov VHM Piešťany – Múzejné oddelenie (ďalej Mo) Svidník č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977; VHM Piešťany, Doklady knihy prírástkov VHM Piešťany – Mo Svidník č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977. Fascikel č. 1/68 – 38/68; VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál, VM 302 S – Blúza výsadkára, druhostupňová evidenčná karta.

³⁵ Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Blúza súkenná anglická-ekonomická (Battledress Blouse, 1940 Pattern). <https://www.wpgce.net/p/bluza-sukenna-anglicka-ekonomicka-battledress-blouse-1940-pattern/>

³⁶ Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Doplatok za otvorený golier, tzv. rozhalenku. <https://www.wpgce.net/p/bluza-sukenna-anglicka-pre-gazistov-battledress-blouse-1940-pattern-opened-collar/>

v tomto prípade tmavohnedej farby. Keďže farba plastových (kompozitových/vegetable ivory (orech tagua)) gombíkov vzor C.A. 5377 bola špecifikáciou definovaná ako farba nevýrazná (drab), odtieň tejto farby nebol detailne špecifikovaný, a preto mohli mať tieto gombíky veľmi široké farebné spektrum, dokonca ani firmy vyrábajúce tieto gombíky neboli v danej veci v zhode. Tieto gombíky vyrábali britské súkromné spoločnosti, ako: Dormer Plastics Ltd., Lacrinoid Products Ltd. London (predtým známa ako London Buttons Co.), atď.³⁷

Nad ľavým náprsným vreckom je predmetná blúza dekorovaná stužkami od vyznamenaní (v poradí sprava doľava z pohľadu nositeľa): Československý vojnový kríž 1939 udelený 1-krát, Československá medaila za chrabrosť pred nepriateľom; Československá medaila Za zásluhy 1. stupeň, sovietska medaila Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945; Čs. vojenská pamätaná medaila so štítkom SSSR.

Britský parašutný odznak

Detail z blúzy: stužky od vyznamenaní a nad nimi britský parašutný odznak

Nad ľavým náprsným vreckom blúzy, nad stužkami od vyznamenaní je prišitý britský parašutný odznak v textilnej forme (British Parachutist Wings), určený pre výsadkové (parašutné) jednotky, resp. absolventov kurzu pre parašutistov. Tento parašutný odznak bol vyšitý na podklade textílie vo farbe blúzy a pozostával z motívu padáka vyšitého z bielych nití a krídla vyšitého z belasyých nití. Britské parašutné odznaky si nad ľavé náprsné vrecko blúzy našívali československí parašutisti, ktorí úspešne zvládli bojovú výsadkovú misiu, resp. niekoľko takýchto misií. Tieto odznaky sa na území Sovietskeho zväzu začali na rovnosť čs. vojenských jednotiek v ZSSR používať na prelome rokov 1943/1944.³⁸

Britský parašutný odznak (British Parachutist Wings, nazývaný aj Parachute Qualification Badge resp. British Parachute Badge) bol do britskej armády zavedený v čase formovania prvých výsadkových (parašutných) jednotiek, a to na základe Army Council Instruction (ACI) No. 1274 (Award of Parachute Badge) zo dňa 28. decembra 1940. Úspešní absolventi parašutného kurzu mali oprávnenie nosiť bordový výsadkový baret a britský parašutný odznak, ktorý sa nosil na pravom rukáve blúzy, v mieste medzi plecom a lakťom vojaka. Neskôr bolo miesto jeho nosenia upravené novelizáciou ACI No. 1274 zo dňa 17. júna

³⁷ Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Blúza súkenná anglická-ekonomická (Battledress Blouse, 1940 Pattern). <https://www.wpgce.net/p/bluza-sukenna-anglicka-ekonomicka-battledress-blouse-1940-pattern/>

³⁸ Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Britský parašutný odznak (British Parachutist Wings). <https://www.wpgce.net/p/britsky-parasutny-odznak-british-parachutist-wings/>

1942, podľa ktorej sa odznak nosil na mieste vzdialenom 5 cm (2in) od horného švu rukáva rovnošaty v smere nadol. V roku 1941, od začiatku mája do polovice júla, prebehlo vo VB päť parašutných kurzov i pre československých vojakov, ktorí po ich úspešnom absolvovaní dostali britský parašutný odznak. Tento parašutný odznak bol vyšíty na podkladovej textílii vo farbe rovnošaty, a to buď z vlneného flanelu alebo látky typu serž, a samotný motív padáka bol vyšíty za použitia bielych nití a krídla za použitia belasých nití z hodvábu. Keďže pri československej vojenskej jednotke vo VB začali postupom času pribúdať vojaci, ktorí na pravom rukáve rovnošaty, pod rukávovým odznakom „CZECHOSLOVAKIA“, mali našitý aj britský parašutný odznak, britský War Office, na podklade československej žiadosti o vyjadrenie, dňa 16. októbra 1941 oznámil, že nemá námietky voči tomu, aby československé vojenské osoby, ktoré úspešne absolvovali, alebo v budúcnosti úspešne absolvujú parašutný výcvik, nosili britský parašutný odznak. Výnosom MNO číslo jednacie 1907-III/2. oddel. zo dňa 26. mája 1942, vydaným na základe rozhodnutia britského War Office, však bolo oznámené, že nosenie britských parašutných odznakov je povolené len osobám, ktoré slúžia v britských parašutných jednotkách. Následne bolo rozkazom veliteľstva Československej samostatnej brigády (Čs. sam. b) VB č. 128 zo dňa 9. júna 1942 nariadené, že jednotlivci, ktorí už nosili britský parašutný odznak, ho môžu nosiť dovtedy, než bude zavedený zvláštny čs. parašutný odznak. Súčasne bolo nariadené, že absolventi budúcich parašutných kurzov už tento odznak nemôžu nosiť. Súčasťou 1372. článku uvedeného brigádneho rozkazu bola taktiež výzva smerovaná k čs. vojakom, ktorí mali záujem vo veci sa angažovať, aby predložili svoje vlastné návrhy na zvláštny čs. parašutný odznak. Z praktického hľadiska bolo odporučené, aby bol parašutný odznak vyrobený z textilu a bol našívateľný, a nie kovový. Jednotlivé návrhy na čs. parašutný odznak mali byť predložené do 17. júna 1942. Na túto výzvu sa nakoniec zhromaždilo niekoľko návrhov od rôznych vojakov brigády. Tieto návrhy boli dňa 22. júna 1942 odoslané MNO, s tým, že veliteľstvo brigády odporučilo návrhy vypracované mjr. gšt. Karlem Procházkom. Aby bolo možné odznak jednoducho vyrobiť, boli návrhy odznaku následne zjednodušené. Odznak sa mal nosiť na ľavom rukáve rovnošaty, cca 5 cm pod rukávovým odznakom „CZECHOSLOVAKIA“, t. j. rovnakým spôsobom, ako sa v čs. armáde nosili rukávové odznaky a odznaky udelené za zvláštny výcvik. Vojenský attaché vo VB pplk. gšt. Josef Kalla už ale dňa 10. augusta 1942 tlmočil oznámenie britského War Office, ktoré uvádzalo, že došlo k rozšíreniu platnosti ustanovení ACI No. 1274 i na spojenecké armády. Zároveň britský War Office navrhol, aby čs. vojaci aj naďalej používali britské parašutné odznaky, keďže výroba vlastných odznakov by bola ne hospodárna. Týmto rozhodnutím tak bola záležitosť zavedenia vlastného, československého, označenia pre parašutistov vyriešená v prospech britského odznaku. Migráciou vojenských osôb z VB do ZSSR sa začal britský parašutný odznak objavovať aj na rovnošatách tam pôsobiacich vojenských osôb. Jeho nosenie bolo zaznamenané aj na niekoľkých dobových fotografiách nasnímaných na území ZSSR už v zime 1943/1944, na území Slovenska v apríli 1945 a v májových dňoch roku 1945 tiež na filmových záberoch z hlavného mesta ČSR Prahy. Poslednou zaujímavosťou ohľadom nosenia britského parašutného odznaku je jeho prišívanie nad ľavé náprsne vrečko blúzy parašutistu. Odznaky si takto prišívali čs. parašutisti, ktorí mali za sebou úspešne zvládnutú bojovú výsadkovú misiu alebo niekoľko takýchto misií. Krátko po vzniku britských výsadkových vojsk sa to zaužívalo aj u britských výsadkárov, nakoniec však takéto umiestňovanie odznaku bolo zakázané, a nosiť sa mohol už len na pravom rukáve rovnošaty.³⁹

³⁹ Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Britský parašutný odznak (British Parachutist Wings). <https://www.wpgce.net/p/britsky-parasutny-odznak-british-parachutist-wings/>

G. BLAŠKO: MILITÄRBLUSE DES FALLSCHIRMJÄGERS JÁN KOPČÁK IN DEN SAMMLUNGEN DES MILITÄRHISTORISCHEN MUSEUMS. (TEILNAHME EINES ANGEHÖRIGEN DES 1. TSCHECHOSLOWAKISCHEN ARMEEKORPS IN DER UDSSR AN DER FALLSCHIRMJÄGERGRUPPE VON JAN KOZINA)

Ján Kopčák wurde am 18. Januar 1944 in Jefremow zur tschechoslowakischen Einheit in der UdSSR einberufen. Er gehörte zu den Soldaten, die in der Kompanie für Spezialaufgaben bzw. der Spezialeinheit in Kiew eine besondere Ausbildung erhalten hatten und dafür ausgebildet waren, im Rücken des Feindes zu operieren und dort besondere Kampfaufgaben zu erfüllen. Er nahm an einer Fallschirmjägergruppe namens Jan Kozina teil, die aus 17 Soldaten bestand, die im Rücken des Feindes im Böhmerwald abgeworfen werden sollten. Die Fallschirmjägergruppe hatte die Aufgabe, Partisanengruppen aus der örtlichen Bevölkerung zu organisieren, einen Stützpunkt für die Aufnahme von Fracht und anderen Fallschirmjägergruppen vorzubereiten, diverse und zerstörerische Aktionen auf den Verkehrswegen (vor allem auf der Eisenbahnstrecke von Prag nach Pilsen) durchzuführen sowie Kampfhandlungen in ihrem Zuständigkeitsbereich zu unternehmen und Nationalausschüsse zu bilden. Infolge ungünstiger Umstände wurde die Fallschirmjägergruppe in der Nacht am 16. Oktober 1944 in einem völlig anderen Gebiet abgeworfen, nämlich in der Gegend von Louny, nahe der Grenze zum Protektorat. Kurz nach dem Absprung kam es zu heftigen Kämpfen mit den Nazis, bei denen die Fallschirmjägergruppe teilweise aufgelöst wurde. Kopčák, der mit dem zweiten Teil der Fallschirmjägergruppe abgeworfen wurde, gelang es, mit einem anderen Mitglied der Gruppe zu entkommen und mit Hilfe der örtlichen Bevölkerung bis zum Ende des Krieges in der Gegend zu operieren und Anfang März 1945 Kontakt mit einer sowjetischen Luftlande- und Aufklärungseinheit in der Nähe von Mšec aufzunehmen. Von Ján Kopčák erwarb das damalige Dukla-Museum seine Militärbluse für seine Sammlungen im Jahr 1968. Für die Teilnahme an der oben erwähnten Fallschirmjägerkampfkraft ist das sogenannte britische Fallschirmabzeichen auf der Bluse des Fallschirmjägers aufgenäht. Die Bluse ist Teil der Sammlung des Historischen Militärinstituts Bratislava – Museumsabteilung Svidník des Historischen Militärmuseums Piešťany und befindet sich in der Sammlung Nr. XIV, die als Ausstattungsmaterial bezeichnet wird. Es handelt sich um einen Blusentyp, der in der britischen königlichen Armee verwendet wurde und als englische Wollbluse – Battledress Blouse, 1940 Pattern bzw. manchmal auch als 1940 Pattern (Austerlitz) bezeichnet wird.

Zoznam použitej literatúry:

BENČÍK, Antonín. et al. *Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války*. Praha : Naše vojsko, 1961, 500 s. b. ISBN.

BLAŠKO, Gabriel. Vojenská blúza príslušníčky 1. československého armádneho zboru v ZSSR Evgénie Kopčákovvej, rodenej Vígnerovej. In JURKOVÁ, Viera a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea Piešťany*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2020, 279 s. ISBN 978-80-89523-69-6.

BLAŠKO, Gabriel. Anglická blúza výsadkára. In *Obrana : mesačník Ministerstva obrany Slovenskej republiky*, 2020, roč. 28, č. 9, s. 47. ISSN 1336-1910.

BURIAN, Michal. et al. *Atentát : operace Anthropoid 1941-1942*. 2., upr. vyd. Praha : Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informačních služeb, 2007, 95 s. ISBN 978-80-7278-411-0.

BYSTRICKÝ, Jozef, ed. *Pramene k vojenským dejinám Slovenska V/2/1. 1. čas. armádny zbor v ZSSR a jeho účasť na oslobodzovaní Slovenska v rokoch 1944 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2014, 448 s., príl., reg. ISBN 978-80-89523 -28-3.

GEBHART, Jan – ŠIMOVČEK, Ján. *Partizáni v Československu 1941-1945*. Bratislava : Pravda; Praha : Naše vojsko, 1984, 560 s. b. ISBN.

GIBEL, M. (spracoval podľa podkladov Hany Pentekovej, dcéry Jána Kopčáka): Pozabudnutý mjr. Ján Kopčák z výsadku Jána Kozinu. In *BOJOVNÍK – dvojtyždenník antifašistov*, 2015, roč. 60, č. 13, s. 9. ISSN 0323-2018.

LAVRINCOVÁ, Magdaléna. *Život zrodený zo smrti*. Bratislava : Magdaléna Lavrincová, 2011, 205 s. ISBN 978-80-970714-2-4.

PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, 322 s. ISBN 978-80-89523-31-3.

RICHTER, Karel. *Apokalypsa v Karpatech. Boje na Dukle bez cenzury a legend*. Praha : Nakladatelství Ostrov, 2003, 376 s. ISBN 80-86289-33-8.

ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941 – 1945)*. Cheb : Svět křidel, 2003, 343 s. ISBN 80-85280-93-0.

SVOBODA, Ludvík. *Z Buzuluku do Prahy*. Praha : Naše vojsko, 1967, 396 s. b. ISBN.

TOMÁŠ, Jan. *Svět 1940-1945 ve stejnokroji : hodnotní označení a stejnokroje branných sil hlavních válečných států ve II. světové válce*. Praha : Naše vojsko, 2011, 431 s. ISBN 978-80-206-1173-4.

VANĚK Oldřich. Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR v rokoch 1941 – 1945. In *Vojenská história*, 2009, roč. 12, č. 4, s. 56-90. ISSN 1335-3314.

VOGELTANZ, Jan – HUS, Miroslav – POLÁK, Milan. *Československá armáda v zahraničí 1939 – 1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Slovenská armáda 1939 – 1945. Československá armáda 1945 – 1992 : uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj*. Praha - Lytomyšl : Paseka, Nakladatelství Ladislav Horáček, 2001, 41 s., 85 s. obraz. príl. ISBN 80-7185-392-5.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica. KIŠ Vasil : biografické heslo. In LÁNÍK, Jaroslav – ČAPLOVIČ, Miloslav – RAJLICH, Jiří. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945*. Praha – Bratislava : Vojenský historický ústav Praha – Vojenský historický ústav Bratislava 2005, 348 s. ISBN 80-7278-233-9.

Zoznam použitých prameňov:

Vojenské historické múzeum (ďalej VHM) Piešťany, Kniha prírastkov VHM Piešťany – Múzejné oddelenie (ďalej Mo) Svidník č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977.

VHM Piešťany, Doklady knihy prírastkov VHM Piešťany – Mo Svidník č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977. Fascikel č. 1/68 – 38/68.

VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál, VM 302 S – Blúza výsadkára, druhostupňová evidenčná karta.

VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Písomnosti, P 208 S, škatuľa č. 17, propagačné materiály, fotokópia výstrahy pred tzv. padákovými agentmi z 18. 10. 1944.

VHM Piešťany – Mo Svidník, Zbierka č. XXII – Písomnosti, P 211 S, škatuľa č. 17, propagačné materiály, Fahndungsersuchen der Staatspolizeileitstelle Prag.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, Kopie materiálů. (Kvalifikačná listina Časť I Jána Kopčáka; Odvodní lístek č. 9/47 Jána Kopčáka, 18. 1. 1944; Kmenový list č. 5169/m Jána Kopčáka, 15. 6. 1946, Milovice; Prohlášení Jána Kopčáka, 18. 1. 1944, Jefremov; Osobní karta příslušníka zahraničního a domácího odboje Jána Kopčáka, 27. 6. 1969, Bardejov).

VÚA – VHA Praha, f. 308/122/37.

VÚA – VHA Praha, f. SSSR I, sign. 5/2, i.č. 14.

VÚA – VHA Praha, f. SSSR I, sign. 28/11, i.č. 110.

Internetové zdroje:

Internetový zdroj, Holas, Vlastimil. Válka a Chrudimsko. Brno 2007, 61 s. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta filozofická. Historický ústav. https://is.muni.cz/th/kgej0/Bakalarska_prace.pdf

Internetový zdroj, Obec Újezd: Historie obce Újezd. <https://www.obecujezd.cz/obec/o-obci/historie-obce-ujezd-12cs.html>

Internetový zdroj, Vojenský historický ústav Praha: Skupinový snímek příslušníků Partyzánského pluku Ludvíka Svobody. <http://www.vhu.cz/exhibit/skupinovy-snimek-prislusniku-partyzanskeho-pluku-ludvika-svobody/>

Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Blůza súkenná anglická-ekonomická (Battledress Blouse, 1940 Pattern). <https://www.wpgce.net/p/bluza-sukenna-anglicka-ekonomicka-battledress-blouse-1940-pattern/>

Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Doplatok za otvorený golier, tzv. rozhalenku. <https://www.wpgce.net/p/bluza-sukenna-anglicka-pre-gazistov-battledress-blouse-1940-pattern-opened-collar/>

Internetový zdroj, WPG CENTRAL EUROPE: Britský parašutný odznak (British Parachutist Wings). <https://www.wpgce.net/p/britsky-parasutny-odznak-british-parachutist-wings/>